

Nr 205.

Ankom till riksdagens kansli den 15 juni 1944 kl. 4 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till prisrabattering å vissa livsmedel m. m. jämte i ämnet väckt motion.

(2:a avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under elfte huvudtiteln (punkterna 31 och 32 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över folkhushållningsärenden för den 4 januari 1944) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1944/45 beräkna dels till Prisrabattering å vissa livsmedel ett anslag av 110 000 000 kronor, dels ock till Förmalningsersättningar ett förslagsanslag av 37 000 000 kronor.

Sedermåra har Kungl. Maj:t i propositionen nr 262, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över folkhushållningsärenden för den 21 april 1944, föreslagit riksdagen att för budgetåret 1944/45 under elfte huvudtiteln anvisa dels till Prisrabattering å vissa livsmedel ett anslag av 105 000 000 kronor, dels ock till Förmalningsersättningar ett förslagsanslag av 40 000 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av fru *Olivia Nordgren* väckt motion (II: 517), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i tilldelningsbestämmelserna — att gälla under budgetåret 1944/45 — att hustru till en folkpensionär, som uppbär tilläggspension, i det fall hon har fyllt 60 år och icke har egen inkomst, efter särskild ansökan må kunna tilldelas rabattkort för mjölk, även då sådana särskilda omständigheter ej föreligga, som enligt nuvarande bestämmelser om behovsprövning äro förutsättning för att hon skall kunna erhålla dylikt kort.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för det motionsvis gjorda yrkandet, hänvisas till motionen.

Prisrabattering å vissa livsmedel.

Nu gällande bestämmelser om prisrabattering å matfett och mjölk innehålla i huvudsak följande.

1) Rabattkort för såväl matfett som mjölk tilldelas *utan behovsprövning* sådana svenska medborgare, som äro födda efter den 31 december 1927 eller före den 1 januari 1877, under förutsättning att vederbörande själv, eller, i fråga om barn, dettas föräldrar vid 1943 års taxering till statlig in-

komst- och förmögenhetsskatt icke upptagits för ett beskattningsbart belopp, överstigande 750 kronor, eller för en skattepliktig förmögenhet, överstigande 10 000 kronor, eller brukar jordbruksfastighet med ett taxeringsvärde av mer än 10 000 kronor. Från denna regel göras dock två undantag, det ena i syfte att öppna möjlighet till erhållande av rabattkort även i sådana fall, där den skattepliktiga förmögenheten eller värdet av den brukade jordbruksfastigheten är större än nu nämnts men å andra sidan vederbörandes beskattningsbara belopp är mycket lågt, och det andra i syfte att bereda föräldrar med minst två barn möjlighet att erhålla rabattkort för barnen, även då vederbörandes beskattningsbara belopp något överstiger 750 kronor.

Enligt det första undantaget äger nu avsedd person erhålla rabattkort under förutsättning dels att den skattepliktiga förmögenheten respektive taxeringsvärdet å jordbruksfastigheten ej överstiger 20 000 kronor och dels att det vid 1943 års taxering till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt upptagna beskattningsbara beloppet ej överstiger 250 kronor. Enligt det andra undantaget erhålles rabattkort för barn under förutsättning dels att det beskattningsbara beloppet ej överstiger 1 000 kronor och dels att föräldrarna ha minst två efter den 31 december 1927 födda barn. Beträffande person, som är gift och sammanlever med sin make, gäller vad här nyss sagts om beskattningsbart belopp och skattepliktig förmögenhet makarnas sammanlagda beskattningsbara belopp och sammanlagda skattepliktiga förmögenhet.

Vad i denna punkt sagts om personer, som äro födda före den 1 januari 1877, gäller även yngre personer, som uppbära tilläggspension enligt lagen om folkpensionering eller invalidunderstöd jämlikt förordningen den 28 juni 1935 om invalidunderstöd.

2) Tilldelning av rabattkort till andra svenska medborgare än som avses i punkt 1 (d. v. s. till svenska medborgare, som äro födda under något av åren 1877—1927 och ej uppbära tilläggspension eller invalidunderstöd,) får ske *utan särskild behovsprövning* endast i följande fall:

a) Äkta makar, vilka sammanleva med varandra, tilldelas vardera ett rabattkort för matfett under förutsättning dels att de ha eget hushåll och dels att de icke vid 1943 års taxering till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt tillsammans upptagits för ett beskattningsbart belopp, överstigande 500 kronor, eller för en skattepliktig förmögenhet, överstigande 10 000 kronor, eller bruka jordbruksfastighet med ett taxeringsvärde, överstigande 10 000 kronor.

b) Ogift person tilldelas ett rabattkort för matfett under förutsättning dels att han har eget hushåll och dels att han icke vid 1943 års taxering till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt upptagits för ett beskattningsbart belopp, överstigande 500 kronor, eller för en skattepliktig förmögenhet, överstigande 10 000 kronor, eller brukar jordbruksfastighet med ett taxeringsvärde, överstigande 10 000 kronor. Vad nu sagts om ogift person gäller även änkring, änka eller make, som icke sammanlever med andra maken.

Även för personer inom denna åldersgrupp finnes en undantagsbestämelse, avsedd för sådana fall, där den skattepliktiga förmögenheten eller värdet av den brukade jordbruksfastigheten visserligen är större än 10 000 kronor men där å andra sidan det beskattningsbara beloppet är mycket lågt. Enligt denna undantagsbestämelse skall rabattkort för matfett tilldelas här avsedd person, under förutsättning dels att vederbörande har eget

hushåll, dels att den skattepliktiga förmögenheten respektive taxeringsvärdet å den brukade jordbruksfastigheten ej överstiger 20 000 kronor och dels att det vid 1943 års taxering upptagna beskattningsbara beloppet ej överstiger 250 kronor.

3) Beträffande de i punkterna 1 och 2 upptagna fallen, där taxeringsvärdet å jordbruksfastighet är av betydelse för brukarens eller honom närstående persons rätt till rabattkort, har särskilt föreskrivits, att hänsyn icke skall tagas till den del av taxeringsvärdet, som får anses belöpa på sådan egendom, vars avkastning brukaren icke äger tillgodogöra sig.

4) Personer, som ej enligt här återgivna regler äro berättigade till rabattkort utan behovsprövning, kunna efter *prövning i varje enskilt fall* erhålla sådant kort, då med hänsyn till särskilda omständigheter synnerligt behov därav finnes föreligga.

5) För arrendatorer och dem närstående personer finnes slutligen i visst fall möjlighet att erhålla rabattkort efter behovsprövning, som sker efter mindre stränga regler än som angivits i punkten 4. Livsmedelskommissionen har nämligen föreskrivit, att, därest arrendators eller honom närstående persons rätt att erhålla rabattkort är beroende av taxeringsvärdet på den arrenderade fastigheten, kristidsstyrelse må, därest verkligt behov av prisrabatterning prövas föreligga, tilldela vederbörande rabattkort, oaktat fastighetens taxeringsvärde eller den del därav, som enligt bestämmelserna i punkten 3 skall anses belöpa på arrendatorn, är högre än det medgivna. Givetvis skall vederbörande helt fylla förutsättningarna i övrigt för erhållande av rabattkort.

Utdelning av rabattkort i enlighet med nu nämnda bestämmelser ägde rum första gången med början i december 1942 och andra gången med början i november 1943.

Beträffande rabattbeloppen må här erinras, att dessa år 1942, i samband med att inkomst- och förmögenhetsgränserna för tilldelning av rabattkort utan behovsprövning sänktes, höjdes i fråga om matfett från 1 krona 50 öre till 2 kronor per kilogram och i fråga om mjölk från 10 till 15 öre per liter.

I skrivelse den 31 mars 1944 har *statens livsmedelskommission* avgivit förslag för nästa budgetår rörande medelsanvisning för prisrabattering å vissa livsmedel.

Kommissionen har till en början meddelat, att en sammanställning av inkomna redovisningar rörande den utdelning av rabattkort, som ägde rum med början i december 1942, utvisade, att antalet utdelade kort varit ungefär följande.

Rabattkort för matfett till producenter	728 000
» » » » icke-producenter	2 007 000
Summa rabattkort för matfett	2 735 000
Rabattkort för mjölk till producenter	403 000
» » » » icke-producenter	1 113 000
Summa rabattkort för mjölk	1 516 000

Vad angår den sista utdelningen av rabattkort föreläge, upplyser kommissionen, uppgifter sammanställda beträffande de kort, som utdelats under tiden november 1943—januari 1944. Det antal, som totalt komme att utdelas, kunde emellertid förväntas komma att bli några procent högre än antalet under nämnda tid utdelade kort. Om antalet efter de första tre månaderna tillkommande kortinnehavare procentuellt bleve detsamma som vid närmast föregående kortutdelning, kunde följande antagande göras rörande det slutliga resultatet av den senaste utdelningen.

Rabattkort för matfett till producenter	708 000
» » » » icke-producenter	1 712 000
Summa rabattkort för matfett	2 420 000
Rabattkort för mjölk till producenter	403 000
» » » » icke-producenter	1 040 000
Summa rabattkort för mjölk	1 443 000

Vad angår rabattbeloppens storlek har kommissionen erinrat om att kommissionens år 1942 framlagda rabatteringsförslag beträffande matfett inneburit ett bibehållande av det dittills gällande rabattbeloppet, 1 krona 50 öre per kilogram. Med hänsyn till den ståndpunkt, som Kungl. Maj:t och riksdagen såväl år 1942 som år 1943 intagit i fråga om rabattbeloppen, anså sig kommissionen nu ej böra ifrågasätta någon ändring av dessa. Kommissionen utginge alltså från att matfettetsrabatten skulle utgöra 2 kronor för kilogram och mjölkkrabatten 15 öre för liter.

Förmalningsersättningar.

I syfte att förhindra att de i förhållande till förkrigspriserna höjda producentpriserna å brödsäd skola medföra ökning av priserna på mjöl och bröd har sedan hösten 1940 tillämpats ett system med s. k. förmalningsersättningar. Dessa ersättningar utbetalas till kvarnarna för av dem förmalen spannmål och utgå med skilda belopp för handelsförmalning och vid förmalning mot lön. Anslaget är för innevarande budgetår anvisat med 34 000 000 kronor.

Enligt beslut av Kungl. Maj:t den 15 oktober 1943 utgör ersättningen vid löneförmalning tills vidare 2 kronor för deciton. Ersättningen vid handelsförmalning av vete och råg ävensom korn för inblandning i vete- och rågmjöl utgår jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 8 januari 1944 under tiden från och med den 1 september 1943 tills vidare till och med den 31 augusti 1944 med 6 kronor 50 öre för deciton. I förhållande till ersättningen under tiden 1 januari—31 augusti 1943 innebär den genom sistnämnda beslut fastställda ersättningen en ökning av 70 öre för deciton. Ökningen sammanhänger med ökade kostnader för kvarnarna. Enligt av statens livsmedelskommission

gjorda beräkningar uppgår kostnadsstegringen till omkring 1 krona 50 öre för deciton. Kostnadsökningen hos kvarnarna motsvaras emellertid till större delen av en utgiftsminskning för statsverket. Sålunda ha kostnaderna för utbetalande av en fraktersättning till handeln av 25 öre för deciton, lagringsersättningar, motsvarande 20 öre för deciton, och frakter från odlares järnvägsstation till prisort, motsvarande omkring 50 öre för deciton, överflyttats från Svenska spannmålsaktiebolaget till kvarnarna. Ifrågavarande kostnadsöverflyttning förklarar sålunda ungefär $\frac{2}{3}$ av kvarnarnas kostnadsökning. Vidare bör här erinras, att i det angivna beloppet av 1 krona 50 öre per deciton av förmald spannmål av alla slag ingår en höjning av vårvetepriset av 1 krona för deciton.

För bestridande av de beräknade kostnaderna för förmalningsersättningar under innevarande budgetår har Kungl. Maj:t ställt till livsmedelskommissionens förfogande ett belopp av 40 500 000 kronor. Det för ändamålet anvisade anslaget å 34 000 000 kronor har sålunda måst överskridas med 6 500 000 kronor.

I skrivelse den 31 mars 1944 med förslag om prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, har *livsmedelskommissionen* behandlat frågan om medelsbehovet för förmalningsersättningar för budgetåret 1944/45.

Departementschefen har för egen del anfört följande.

De skäl som motiverat införande av prisrabatter till vissa livsmedel samt systemet med s. k. förmalningsersättningar föreligga allttjämt. På grund härav böra de genomförda anordningarna med prisrabatter och förmalningsersättningar bibehållas även under nästkommande budgetår.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår utdelades rabattkort i enlighet med de nu gällande grunderna första gången med början i december månad 1942 och andra gången med början i november månad 1943. En jämförelse mellan det antal rabattkort, som beräknas komma att utdelas under innevarande period, och antalet utdelade kort under första perioden ger vid handen, att man kan räkna med en ej oväsentlig nedgång av antalet rabattkortsinnehavare bland icke-producenter, medan läget i fråga om producenter torde komma att bli stort sett oförändrat. Då bestämmelserna angående tilldelning av rabattkort ej undergått några nämnvärda förändringar, måste såsom livsmedelskommissionen framhållit nedgången väsentligen bero på en höjning av den allmänna inkomstnivån för icke-producenter. Till den del denna höjning är blott nominell har utvecklingen tydligen medfört en reell begränsning av rabattsystemet.

I likhet med vad som skedde föregående år har livsmedelskommissionen för att erhålla kännedom om kristidsstyrelsernas erfarenheter av och synpunkter på rabatteringsbestämmelserna från kristidsstyrelserna inhämtat yttrande, huruvida och i vad mån ändring i bestämmelserna lämpligen borde äga rum. Av yttrandena framgår, att flertalet kristidsstyrelser, nämligen 21 stycken, ansett de nu gällande bestämmelserna i stort sett tillfredsställande och att desamma därför borde bibehållas även under nästa budgetår. Av de återstående kristidsstyrelserna ha 5 ifrågasatt smärre jämkningar i tilldelningsgrunderna för viss eller vissa av de befolkningsgrupper, som nu

äro berättigade till rabattkort, men i övrigt ej haft erinringar av principiell art mot det gällande systemet. Endast i 7 yttranden ha påkallats ändringar i tilldelningsbestämmelserna i syfte att minska antalet rabattkortsinnehavare. De av statens krisrevision för livsmedelskommissionen särskilt tillsatta två granskningsmännen ha emellertid i sin avgivna granskningsberättelse förordat, att en omprövning av grunderna för tilldelning måtte ske och att därvid skärpta bestämmelser och framförallt en mera noggrann behovsprövning borde införas.

De nu gällande tilldelningsgrunderna, som godkändes av 1942 års riksdag, tillkommo i syfte bland annat att begränsa kretsen av rabattkortsberättigade till de verkligt behövande. Den minskning, som de nya bestämmelserna medförde, uppgick i fråga om rabattkortet för matfett till omkring 500 000 stycken och beträffande mjölkrabattkortet till omkring 80 000 stycken. En ganska avsevärd begränsning av antalet tilldelningsberättigade skedde sålunda redan 1942. Härmed är emellertid icke sagt, att det gällande systemet fungerar på ett sådant sätt, att icke i en del fall personer, vilkas behov av rabattkort kan ifrågasättas, erhålla rabattkort. Med nu tillämpade schematiska system torde denna olägenhet icke kunna undvikas. Härför torde erfordras en övergång till en efter enhetliga grunder skedd individuell behovsprövning. De många och allvarliga olägenheter ur andra synpunkter, som på sätt framgår av livsmedelskommissionens skrivelse, en övergång till sistnämnda system skulle medföra, anser jag emellertid så vägande, att jag, i likhet med kommissionen, icke anser mig böra förorda någon principiell omläggning av nu rådande system.

Kommissionen har upptagit frågan, huruvida någon allmän skärpning av tilldelningsbestämmelserna borde ske i syfte att ytterligare minska antalet rabattkortsberättigade. Livsmedelsrabatterna avse att öka möjligheterna för de ekonomiskt sämre ställda befolkningsgrupperna att oaktat levnadskostnadernas stegring kunna inköpa tillräckliga myckenheter matfett och mjölk. Då angivna kostnader efter tillkomsten av nu gällande tilldelningsbestämmelser i stort sett icke undergått någon större ändring, anser jag, i likhet med livsmedelskommissionen, någon skärpning av bestämmelserna icke böra ske.

En del kristidsstyrelser ha framfört förslag om vissa detaljändringar med avseende å det nuvarande tilldelningssystemet. Såsom livsmedelskommissionen understrukit är det angeläget, att ändringar ej vidtagas i andra fall, än där vägande skäl tala för desamma. Kristidsnämnderna ha nämligen numera hunnit bliva förtrogna med de nuvarande tilldelningsreglernas innebörd, och ändringar skulle lätt komma att tynga nämndernas arbetsbörda. Ett införande av alltför många specialregler skulle vidare göra rabattsystemet ytterligare komplicerat med påföljd, att överblicken för nämnderna försvårades. På grund härav är jag icke beredd att nu tillstyrka några av de ifrågasatta ändringarna. Jag förutsätter emellertid, att, därest utvecklingen skulle påkalla en omläggning av rabattsystemet — exempelvis genom en ytterligare förskjutning av penninginkomsternas nivå inom de av prisrabatterna berörda skikten — Kungl. Maj:t må liksom nu år fallet jämväl i fortsättningen äga bifoghet att vidtaga av omständigheterna föranledda ändringar i systemet.

Av vad jag sålunda anfört framgår, att jag ej heller kan tillstyrka det av en ledamot i livsmedelskommissionen reservationsvis framförda förslaget, nämligen att hustru till en folkpensionär, som uppbär tilläggspension,

skulle i det fall hon fyllt 60 år samt icke har egen inkomst kunna efter särskild ansökan och prövning erhålla rabattkort för mjölk, även då sådana särskilda omständigheter ej föreligga, som enligt gällande bestämmelser om behovsprövning äro förutsättning för att hon skall kunna erhålla dylikt kort. Mot ett dylikt förslag talar förutom de av mig förut anförda skälen även det förhållandet, att ändringen skulle innebära ett brytande av den principiella gränsdragningen mellan mjölk- och matfettssrabatterna. De förra tillkomma sålunda i princip endast barn och åldringar jämte vissa speciella grupper, nämligen sjuka personer, havande kvinnor och nyblivna mödrar. Anledningen till denna begränsning är den, att det beträffande dessa befolkningsgrupper ansetts ur folkhälsosynpunkt särskilt angeläget, att mjölkkonsumtionen trots den inträdda prisstegringen kan hållas på en tillfredsställande nivå. Motsvarande skäl kan däremot ej åberopas i vad avser de mellanliggande åldersgrupperna. Vidare kan framhållas, att de till stöd för förslaget åberopade skälen i minst lika hög grad äga tillämpning å en ensam kvinna, som i övrigt lever under samma förhållanden som den av reservanten åsyftade gifta kvinnan.

Jag ifrågasätter icke någon ändring i de nu utgående rabattbeloppens storlek. Desamma böra alltså utgöra i fråga om matfett 2 kronor per kilogram och beträffande mjölk 15 öre per liter.

Under antagande att de nuvarande tilldelningsbestämmelserna bibehållas i huvudsak oförändrade och att inkomstnivån för de befolkningsgrupper, som här avses, icke undergår någon mera betydande förändring i förhållande till kalenderåret 1943 har livsmedelskommissionen uppskattat medelsbehovet för nästa budgetår till för matfettssrabatteringen 64 220 000 kronor och för mjölkkrabatteringen 39 495 000 kronor eller sammanlagt i avrundat belopp 105 000 000 kronor. Dessa beräkningar synas böra godtagas.

Vad härefter angår frågan om förmalningsersättningarna bör man liksom förut utgå från att ersättningarna icke skola bestämmas till högre belopp än vad som erfordras för att förhindra höjning av mjölpriserna. Det härför erforderliga beloppet sammanhänger med sättet för utformningen av brödsädesregleringen. Livsmedelskommissionen har i sådant hänseende framlagt två alternativförslag. Vid anmälan tidigare i dag av dessa förslag har chefen för jordbruksdepartementet förutsatt, att med valet mellan de båda alternativen för regleringens ordnande skulle anstå till hösten 1944, då utfallet av den nya skörden kunde överblickas. Vid en förmalningsvolym av 600 000 ton skulle medelsbehovet för förmalningsersättningar enligt livsmedelskommissionens beräkningar uppgå till vid ena alternativet lägst 42 000 000 kronor och vid det andra lägst 37 500 000 kronor. Sedan slutlig ställning tagits till de båda alternativen torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma om förmalningsersättningarnas storlek. Med hänsyn till att anslaget till förmalningsersättningar är av förslagsanslags natur har jag intet att erinra mot att ersättningen för handelsförmalning på sätt kommissionen föreslagit beräknas för nästa budgetår uppgå till i avrundat tal 40 000 000 kronor.

Ersättningen för löneförmalning har för innevarande budgetår uppskattats till 2 000 000 kronor. Med hänsyn till den stora höjning av anslaget till producentbidrag, som chefen för jordbruksdepartementet tidigare i dag föreslagit, synes ersättningen för löneförmalning kunna slopas. Enligt vad kommissionen anført kommer detta icke att medföra några större olägenheter i regleringshänseende.

Utskottet. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår hava nu gällande bestämmelser beträffande prISRabattering å vissa livsmedel utformats i anslutning till de uttalanden i ämnet, som gjordes av 1942 års riksdag. Ifrågavarande bestämmelser hava tillämpats sedan december 1942. Departementschefen har framhållit, att flertalet kristidsstyrelser ansett de nu gällande bestämmelserna i stort sett tillfredsställande. Emellertid hava — såsom departementschefen erinrat — en del kristidsstyrelser föreslagit vidtagandet av vissa detaljändringar med avseende å det nuvarande tilldelningssystemet. Departementschefen har emellertid för sin del ansett det angeläget, att ändringar icke vidtoges i andra fall än där vägande skäl talade för desamma samt att ett införande av alltför många specialregler skulle göra rabattsystemet ytterligare komplicerat med påföljd, att överblicken för nämnderna skulle försvåras. På grund härav har departementschefen icke funnit sig beredd att tillstyrka någon av de ifrågasatta ändringarna och alltså icke heller ansett sig böra förorda det av en ledamot av livsmedelskommissionen reservationsvis framförda förslaget att hustru till en folkpensionär, som uppbär tilläggspension, skulle i det fall hon fyllt 60 år samt icke har egen inkomst kunna efter särskild ansökan och prövning erhålla rabattkort för mjölk, även då sådana särskilda omständigheter ej föreligga, som enligt gällande bestämmelser om behovsprövning äro förutsättning för att hon skall kunna erhålla dylikt kort. Mot sistnämnda förslag talar enligt departementschefens mening bland annat det förhållandet, att ändringen skulle innebära ett brytande av den principiella gränsdragningen mellan mjölk- och matfetsrabatterna, vartill komme, att de till stöd för förslaget åberopade skälen i minst lika hög grad ägde tillämpning på en ensam kvinna, som i övrigt levde under samma förhållanden som den av reservanten åsyftade gifta kvinnan. I motionen II: 517 har framställts yrkande av samma innebörd som reservantens förslag.

Utskottet anser i likhet med departementschefen att anledning för närvarande saknas att vidtaga ändringar i det nuvarande systemets grunder och har på av departementschefen anförda skäl funnit sig böra avstyrka bifall till motionen II: 517.

Departementschefen har förutsatt, att därest utvecklingen skulle påkalla en omläggning av rabattsystemet Kungl. Maj:t skulle liksom nu vore fallet jämväl i fortsättningen äga befogenhet att vidtaga av omständigheterna föranledda ändringar i detsamma. Utskottet vill i anledning härav framhålla, att utskottet — i enlighet med den uppfattning, varåt riksdagen i följ gav uttryck — förutsätter att för den händelse mera genomgripande ändringar av reglerna för prISRabatteringen skulle finnas böra vidtagas riksdagen höres, då detta utan olägenhet kan ske.

Det för prISRabatteringen erforderliga anslaget för nästa budgetår har av departementschefen beräknats till 105 000 000 kronor. Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot ifrågavarande anslagsberäkningar.

Vad angår förmalningsersättningarna har departementschefen liksom föregående år utgått ifrån att dessa ersättningar icke skulle bestämmas till högre belopp än vad som erfordras för att förhindra en höjning av mjölpriserna. Departementschefen har framhållit, att det härför erforderliga beloppet sammanhänge med sättet för utformningen av brödsädesregleringen, för vilken föreläge två av livsmedelskommissionen framlagda alternativa förslag; valet mellan dessa alternativ skulle anstå till hösten 1944, då utfallet av den nya skörden kunde överblickas. Sedan slutlig ställning tagits till ifrågavarande alternativa förslag, skulle det få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma om förmalningsersättningarnas storlek. Medelsbehovet för handelsförmalningen för nästa budgetår har av departementschefen beräknats till i avrundat tal 40 000 000 kronor. Utskottet har funnit sig böra biträda vad departementschefen sålunda föreslagit och har icke något att erinra mot att i enlighet med vad departementschefen förordat någon ersättning för löneförmalning icke skall utgå under nästa budgetår.

På grund av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 517 till *Prisrabattering å vissa livsmedel* för budgetåret 1944/45 under elfte huvudtiteln anvisa ett anslag av 105 000 000 kronor;

b) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag till *Förmalningsersättningar* för budgetåret 1944/45 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 40 000 000 kronor.

Stockholm den 15 juni 1944.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Joh. Nilsson* i Malmö, *Oscar Olsson, Pauli, Grånebo, Bernhard Nilsson, Bäcklund, Holmström, Heiding, Karl Andersson, Johan Eric Ericson* och *Emil Petersson*; samt

från andra kammaren: herrar *Törnkvist, Eriksson* i Stockholm, *Svensson* i Grönvik, *Andersson* i Prästbol, *Persson* i Falla, *Persson* i Tidaholm, *Holmdahl, Olsson* i Kullenbergstorp, *Wallentheim, Nilsson* i Steneberg, *Viklund* och *Hoppe*.

Reservationer:

1) av herrar *Johan Bernhard Johansson, Bernhard Nilsson, Holmström, Svensson* i Grönvik, *Persson* i Falla, *Holmdahl* och *Olsson* i Kullenbergs-torp, vilka ansett,

dels att utskottets yttrande i fråga om prisrabattering å vissa livsmedel bort hava följande lydelse:

»Såsom av — — — reservantens förslag.

Utskottet får framhålla, att ingen meningsskiljaktighet rått angående prisrabatteringens syfte att giva de ekonomiskt svagt ställda möjlighet att i erforderlig utsträckning förskaffa sig behövliga livsmedel. Erinringar hava däremot gjorts mot att de inkomstgränser efter vilka rabatterna utgått varit så vida, att rabatterna i stor utsträckning tillkommit personer i relativt god ekonomisk ställning. Att så blivit förhållandet framgår bland annat av att enligt livsmedelskommissionens tillämpningsföreskrifter för en familj med fyra barn, ett beskattningsbart belopp av 1 000 kronor, respektive 750 kronor motsvarar i lägsta ortsgruppen (grupp I) en verklig inkomst av 6 840 kronor, respektive 6 340 kronor. För en familj med sex barn motsvaras dessa rabatteringsnormer av en verklig inkomst av i ortsgrupp I 7 100 kronor, respektive 6 620 kronor och i ortsgrupp V av 8 720 kronor, respektive 8 220 kronor. Att sålunda statsunderstöd medelst prisrabatter erhållits i så goda inkomstlägen har väckt allvarliga gensagor, vilket bland annat framgår av kristidsnämndernas såsom bilaga till förevarande proposition fogade yttranden över rabatteringsystemet. I flera av dessa yttranden framhålls, att gällande bestämmelser medföra rätt till rabatter i många fall, där behov av statligt understöd icke synes föreligga.

Enligt utskottets mening äro dessa erinringar befogade och böra beaktas genom en lämplig justering av inkomstgränserna. Utskottet vill därför förorda att de nu gällande inkomstgränserna 1 000 kronor, respektive 750 kronor och 500 kronor sänkas till respektive 800 kronor, 500 kronor och 300 kronor. En sådan justering av inkomstgränserna skulle endast obetydligt påverka levnadskostnadsindex, eller sammanlagt med allenast 0,3 enheter.

Från åtskilliga håll hava vidare erinringar riktats mot att jordbrukare med låga inkomster, men som bruka egendom med taxeringsvärde över 10 000 kronor ej äro berättigade till rabattkort, under det att andra inkomsttagare i långt bättre ekonomisk ställning komma i åtnjutande av rabattkort. Då detta icke synes utskottet riktigt, har utskottet ansett sig böra föreslå att den nuvarande taxeringsvärdegränsen å 10 000 kronor skall gälla endast för jordbrukare, som äger sitt jordbruk, under det att för arrendator skall gälla samma bestämmelser som för övriga inkomsttagare.

Vad beträffar det i motionen II: 517 framställda yrkandet har utskottet på av departementschefen anförda skäl funnit sig böra avstyrka bifall till detsamma.

Departementschefen har — — — kan ske.

På grund av den sänkning av inkomstgränserna, som utskottet här föreslagit, torde det för prisrabatteringen erforderliga anslaget för nästa budgetår böra minskas i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med ett belopp av 7 000 000 kronor. Å andra sidan medför utskottets förslag om borttagande av taxeringsvärdegränsen såsom tilldelningsgrund för jordbruksarrendator att ett ökat medelsbehov uppkommer, vilket torde kunna uppskattas till i runt tal 2 500 000 kronor. Det av departementschefen till 105 000 000 kronor beräknade anslagsbeloppet synes alltså kunna minskas till 100 500 000 kronor.»;

dels ock att utskottet till följd härav bort hemställa,

att riksdagen må

a) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 517 till *Prisrabattering å vissa livsmedel* för budgetåret 1944/45 under elfte huvudtiteln anvisa ett anslag av 100 500 000 kronor;

2) av herrar *Johan Bernhard Johansson, Bernhard Nilsson, Holmström, Persson* i Falla och *Holmdahl*, vilka ansett,

dels att utskottets yttrande i fråga om förmalningsersättningarna bort hava följande lydelse:

»Vad angår förmalningsersättningarna utgår denna subvention till alla konsumenter utan hänsyn till behov och förmögenhetsställning och beräknas för nästa budgetår kräva beviljande av ett anslagsbelopp av 40 000 000 kronor. En sådan generell statssubvention måste bygga på föreställningen att brödsädespriset under de senare åren varit och är onormalt högt i förhållande till andra varor och nyttigheter. Men i verkligheten förhåller det sig på motsatt sätt. Statistiska jämförelser visa att vetepriset under åren 1913—1942 stigit med 56 enheter, de totala levnadskostnaderna med 136 enheter och lönerna med 226 enheter. En jämförelse för åren 1925—1942 visar samma utveckling mera markerad eller en stegring för vetepriset med 9 enheter, för de totala levnadskostnaderna med 60 enheter och för lönerna med 110 enheter. Att märka är dessutom att vetepriset under år 1943 nedgått med 3 enheter till en indexsiffra av 153 och lönerna stigit med omkring 4 enheter till omkring 230. Brödsädespriset har sålunda under en lång följd av år mycket starkt förbilligats i förhållande till andra nyttigheter, varor och tjänster, som äro av betydelse för den allmänna levnadsstandarden. Att under sådana förhållanden låta staten med upplånade medel bestrida en

avsevärd del av konsumenternas brödkostnader anser utskottet icke vara ur social synpunkt påkallat eller förenligt med en sund statshushållning. En avveckling av denna generella subvention synes därför enligt utskottets mening starkt motiverad. Med hänsyn härtill föreslår utskottet att förmalningsersättningen sänkes med 2 kronor per deciton. Genom en sådan sänkning torde anslaget till förmalningsersättningar för nästa budgetår kunna minskas med 12 000 000 kronor till 28 000 000 kronor.

Utskottet biträder departementschefens förslag att någon ersättning för löneförmalning icke skall utgå under nästa budgetår.»;

dels ock att utskottet till följd härav bort hemställa,

att riksdagen må

b) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till *Förmalningsersättningar* för budgetåret 1944/45 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 28 000 000 kronor.